Logopeden

Nummer 3/2026

AKTUELLT
Logopedväskan gör väntan på logoped meningsfull

FORSKNING
Dynamisk bedömning och ordinlärning

FACKLIGT
Vårdval logopedi ledde till fackligt engagemang

Tema: Selektiv mutism

MÖTET

Med två perspektiv på selektiv mutism

- Möt Julia Labba, logoped och förälder

Ges ut av Logopedförbundet

Julia Labba har lång erfarenhet av och kunskap om selektiv mutism - både som logoped och förälder.

FOTO: PRIVAT

Hur ser undervisningen om selektiv mutism ut på landets logopedutbildningar?

FOTO: PEXELS

INNEHÅLL

4. **Aktuellt - Nytt nätverk**
6. **Tema - Selektiv mutism (SM)**
7. **Panelen - Tre logopeder om SM**
10. **Forskning - Magisteruppsats om SM**
12. **Tema - Carina Engström**
14. **Mötet - Julia Labba**
18. **Forskning - Dynamisk bedömning**
20. **Utblick - Island**
26. **Fackligt - En facklig resa med vårdval**

Centralt i Jasmine Lindstens fackliga engagemang är samarbete och att etablera dialog mellan olika instanser.

FOTO: PEXELS

REDAKTÖRERNA

logopeden@logopedforbundet.se

Hoppas att ni har haft en fin sommar. Höstnumret av tidningen fokuserar på temat "Selektiv mutism". Ett område som fler och fler logopeder jobbar med, men där det tycks finnas brister i utbildning och riktlinjer. För Stinas del är det sista numret som redaktör för Logopeden. Nästa nummer består redaktionen av Maja Jägervall och Sanna Spjik. Mer om Sanna i nummer 4. På sidan 23 kan du läsa Sannas intervju med Stina. På återseende!

MAJA JÄGERVALL STINA LINDKVIST

FOTO: KAJSA SÖDERHIELM

FOTO, FRAMSIDA: PRIVAT

Logopeden

LOGOPEDFÖRBUNDET
Box 1419
111 84 Stockholm
08-442 44 60
www.logopedforbundet.se

ANSVARIG UTGIVARE:
Kerstin Wiström
076-030 49 76
kerstin.wistrom@logopedforbundet.se

TRYCK:
Linderoths tryckeri

REDIGERING OCH LAYOUT:
Stina Lindkvist

REDAKTÖRER:
Maja Jägervall och Stina Lindkvist
logopeden@logopedforbundet.se

VETENSKAPLIG REDAKTÖR:
Signe Tonér
logopedenva@logopedforbundet.se

Redaktionen förbehåller sig rätten att språkligt ändra och förkorta bidrag.

UTGIVNINGSPLAN 2026:

Nr	Manusstopp	I brevlådan
4	12 november	5 december

Prenumerationspris: 350:-/år
Utanför Sverige: 350:-/år

ANNONSPRISER: (inkl moms)
Plats-, kurs- och produktannonser

Storlek	Pris
1/1-sida	10 800:-
1/2-sida	7 300:-
1/4-sida	5 100:-

WEBBANNONSER:
Logopeden.se
440 x 1212 pixlar 3250:-
3 veckor för produktannonser, platsannonser till sista ansökningsdag

ANNONSER SÄNDES TILL:
logopeden@logopedforbundet.se

TORRT OCH TRÅKIGT

Sommaren går mot sitt slut och vi är mitt i en intensiv valrörelse. Aldrig har väl Sacos kampanj "Slow Politics" varit mer aktuell, en uppmaning till en debatt som grundas på fakta och långsiktig eftertanke. När politiska förslag presenteras ska våra politiker lyssna på etablerad expertis och ta till sig av den evidens som finns. Låt oss de följande fyra åren slippa populistiska utspel och politiker som tar beslut grundade på magkänsla. Min far sa en gång till mig att han vill ha sina politiker lite torra och tråkiga, och jag är böjd att hålla med honom.

Vården är den viktigaste valfrågan för Sveriges befolkning, men den diskuteras ofta bara svepande i debatten. "Kortare vårdköer". "Fast läkarkontakt till alla." Det stannar ofta där. Kanske är det för att vården är ett så stort och komplext maskineri att det är svårt att skapa snärtiga valslogans av behoven, eller så är det för att så mycket ligger på region- och kommunpolitikernas bord. Oavsett så är vi helt klart många som oroar oss för vårdens utveckling och som väldigt konkret upplever nedskärningarna både privat och i arbetslivet.

Nästa mandatperiod hoppas jag på en mer konkret prioritering av sjukvården, en som märks på golvet. Detsamma gäller skolan, jag vill inte se fler uppsagda skollogopeder. Jag vill att man djupdyker och granskar vårt behov av kompetensförsörjning i detalj och sedan låter det genomsyra vår arbetsmarknads-, utbildnings- och migrationspolitik. Jag vill att politiker lyssnar på dem som berörs och tar välgrundade beslut därefter. Jag önskar att politikerna ska tillsätta utredningar med öppna frågor och att de sedan ska ta till sig det som utredningarna visar även om svaren inte är vad de hade önskat. Och när de sedan har tagit beslut och gjort förändringar så vill jag att förändringarna utvärderas systematiskt. Det är lite torrt och tråkigt, och ja det är svårt att göra en valslogan av det, men allt annat är ju slöseri med skattepengar och så kan vi ju inte ha det.

"Jag vill att politiker lyssnar på dem som berörs och tar välgrundade beslut därefter. "

FOTO: KERSTIN KARLSSON

Kerstin Wiström
Ordförande i
Logopedförbundets styrelse
kerstin.wistrom@logopedforbundet.se

FOTO: PIXABAY

MENINGSFULL VÄNTETID MED

Logopedväskan

Projektet Logopedväskan syftar till att erbjuda barn, som via BVC har fått en remiss till logopedmottagningen i Helsingborg, en inbjudan att låna en logopedväska på biblioteket. Hittills har över 80 procent av familjerna tagit del av initiativet, vilket är en ovanligt hög respons för denna typ av insats. Nästan alla lånar en väska inom 1–2 dagar efter att de fått inbjudan på BVC. Projektet har pågått från 2022-2026. Vi bedömer att framgången beror på att konceptet är väl genomtänkt samt för att det har utvecklats och implementerats i nära samarbete mellan de tre involverade parterna: BVC, Helsingborgs biblioteket och logopedmottagningen i Helsingborg. Projektet har nu nått sitt mål – samtliga BVC-enheter och bibliotek i Helsingborg deltar.

PROJEKTGRUPPEN GENOM BEATRICE HAVÖ OCH NELLI KALNAK, LOGOPEDIMOTTAGNINGEN HELSINGBORGS LASARETT

I projektgruppen ingår även Caroline Karlsson och Oskar Svensson, Helsingborgs stadsbibliotek samt Pamela Theander, Helsingborgs BVC

VERKSAMHET

Dyslexiutredningar även för barn och unga i Västmanland

Efter många års diskussioner har Region Västmanland beslutat att ge logopedmottagningen uppdraget att utreda dyslexi även hos barn och ungdomar under 18 år. Sedan 2016 ansvarar logopedmottagningen för vuxenutredningar. Beslutet innebär att barn och unga i Västmanland nu får samma tillgång till logopediska dyslexiutredningar som vuxna.

VERKSAMHET

Gymnasium med språkstörningsprofil

Nu är den nya utbildningen för elever med språkstörning/DLD igång på Tumba gymnasium. Satsningen erbjuder en anpassad gymnasieutbildning med restauranginriktning med tillgängliga lärmiljöer och språkstärkande pedagogik. En skollogoped finns på plats som arbetar med att stötta både elever och pedagoger i undervisningen.

MATERIAL

Ny utbildning om bildkommunikation

Logopeder på habiliteringen i Skåne har utformat en ny utbildning i bildkommunikation som finns på Region Skånes hemsida. Utbildningen är gratis och vänder sig till alla som behöver grundläggande utbildning i alternativ och kompletterande kommunikation.

Här hittar du utbildningen

Delegation för goda och jämlika livsvillkor för barn med NPF

Regeringen uppdrar åt en särskild utredare att leda en delegation för att stärka samhällets insatser för att bidra till goda och jämlika livsvillkor för barn och unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) och deras anhöriga.

Delegationen ska bland annat analysera utvecklingen av neuropsykiatriska (utvecklingsneurologiska) diagnoser bland barn och ungdomar, särskilt adhd och autism. I uppdraget ingår också att analysera konsekvenserna av att neuropsykiatriska diagnoser har ökat för berörda samhällsområden, såsom hälso- och sjukvård, socialtjänst och skola.

REGERINGEN 2026-07-03

FOTO: PEXELS

STUDENT

Logopedstudentdagar i Lund 2026

I år arrangeras Logopedstudentdagarna i Lund 6 - 8 november. Det blir dagar med mingel och föreläsningar samt en sittning i sann Lundaanda.

Skriv in datumet i kalendern och följ studentsektionens instagram @logopedforbundetsstudent. Där kommer mer info och även bilder från tidigare år.

LOGODARANSVARIGA I LOGOPEDFÖRBUNDETS STUDENTSEKTION

ILLUSTRATION: ALICE NILSSON TRYGG

NÄTVERK

Arbetar du med selektiv mutism?

Ett nätverk för logopeder som arbetar med selektiv mutism är under uppstart. Maila annika.sundstrom@kronoberg.se för mer information.

NÄTVERK

Nätverksträff ät- och sväljsvårigheter

11 november arrangeras det nionde nationella dysfaginätverket i Lund. Nationella nätverket riktar sig till alla logopeder och dietister som arbetar med ät- och sväljsvårigheter. Syftet med dagen är kunskapsdelning, främja fortsatt arbete i arbetsgrupperna samt möjliggöra nätverkande mellan och inom professionerna.

Information om programmet för dagen samt anmälningslänk finns i kalendariet på Logopedförbundets hemsida.

VERKSAMHET

Lathund för KVÅ-koder ute på remiss

Nu finns det en lathund för KVÅ-koder för logopeder ute på remiss. Du hittar den på Logopedförbundets hemsida. Arbetsgruppen vill ha in synpunkter på innehållet från logopeder som arbetar med KVÅ-koder senast 2 oktober.

Läs och lämna synpunkter

PRISHÖJNING

Från 2027 höjs prenumerationsavgiften av tidningen för externa prenumeranter till 400 kronor/år.

För dig som är medlem i Logopedförbundet är Logopeden fortsatt en medlemsförmån.

TEMA

Selektiv mutism

Vi möter Julia Labba med både logoped- och föräldraperspektiv på selektiv mutism. Carina Engström tar oss med på en historisk återblick. I Ängelholm görs en strukturerad satsning på barnen med selektiv mutism - ett digitalt behandlingsprogram är under utveckling. Undervisningen om selektiv mutism på logopedutbildningarna är generellt mycket begränsad. Flera logopeder efterfrågar ökad kunskap om diagnosen och nationella riktlinjer.

SÅ ARBETAR VI MED

Selektiv mutism

Vi ställde tre frågor till tre logopeder som alla arbetar med selektiv mutism

1. Hur arbetar du med selektiv mutism i din jobbvardag?
2. Har du någon vidareutbildning som är relevant för ditt arbete med diagnosen?
3. Vad anser du är viktigast att tänka på när man som logoped träffar patienter/elever med SM?

FOTO: PRIVAT

ERIKA LINDQUIST

Speciallärare inom F–9
Trelleborgs kommun

1. Jag arbetar mest med att informera skolpersonalen om att selektiv mutism är ett tillstånd som eleven inte själv kan påverka, eftersom det ofta misstolkas som ovilja att prata. Jag har tät dialog med vårdnadshavare som ibland får höra sådant från eleven som hjälper oss att möta eleven bättre. I vissa fall arbetar jag relationsskapande, till exempel med sliding in, för att eleven ska kunna närma sig kommunikation i skolan, men skolans huvuduppdrag är inte behandling.

2. Nej, men jag har fördjupat mig på egen hand. Jag har arbetat med stamning och talångslan, som ligger nära selektiv mutism, och deltagit i föreläsningar via föreningen Tala om tystnad som varit mycket lärorika.

3. Det viktigaste är att öka förståelsen för att eleven kan prata och att sprida den kunskapen till alla som möter eleven. Ett fungerande samarbete mellan skola och vård skulle vara mycket värdefullt för att ge elever med selektiv mutism bättre möjligheter att kunna prata även i skolan.

FOTO: PRIVAT

TERESA PERELLI

Logopedbyrån Dynamica
Rissne

1. I jobbet ingår utredning, samtal och behandling. Beroende på graden av selektiv mutism och hur barnets kommunikation ser ut vid första mötet kan behandling på mottagningen vara aktuell, men det är viktigt att insatser görs i barnets vardagliga miljö som förskola och skola. Detta sker genom indirekta insatser via regelbundna samtal med vårdnadshavare och personal.

2. Jag har läst mycket om diagnosen och handletts av Carina Engström innan jag tog mig an patientgruppen. Jag har gått selektiv mutismkursen på Uppsala universitet och fördjupat mig inom psykologi i stort.

3. Att skapa trygghet, tillit och en miljö utan krav är avgörande. Ge det tid och möt personen där den är utan krav på verbal kommunikation. Följ personens behov i stunden och kommentera inte tystnaden. Anpassa aktiviteter så att personen kan delta trots tystnad. En logopedisk bakgrund ger bred kunskap om kommunikation och delaktighet även utan tal.

FOTO: PRIVAT

ULRIKA LINDQVIST

Logoped
Kumla Kommun

1. I Kumla finns SM-teamet som stöttar personal runt barn och elever med talängslan eller selektiv mutism. Teamet består av skolpsykolog, specialpedagog och logoped. Vi erbjuder fortbildning och handledning och ger förslag på anpassningar i bemötande och lärande. Vi handleder personalen i hur de stegvis kan hjälpa eleven mot talad kommunikation. I kartläggningen möter vi vårdnadshavare för att skapa ett gott samarbete mellan hem och skola och bygga taltrygghet.

2. Nej.

3. Teamet har inget vårduppdrag och träffar inte elever. Fokus är att handleda personal i trygghetsskapande bemötande där tid, ett inkännande förhållningssätt, humor och genomtänkta frågestrategier är centralt. Logopeden bidrar med kunskap om språk, kommunikation och alternativa sätt att uttrycka behov utan tal. Eftersom selektiv mutism är ett ångesttillstånd är psykologens roll avgörande. Exponeringsträningen behöver ske i skolmiljön med en omgivning som förstår talängslan och vad selektiv mutism innebär.

Selektiv mutism

SÅ UNDERVISAR LANDETS LOGOPEDUTBILDNINGAR

Vi hörde av oss till samtliga logopedutbildningar för att höra hur undervisningen om selektiv mutism ser ut. Sammanfattningsvis förefaller det vara mycket begränsad undervisning i ämnet. Från ingen specifik föreläsning alls i Linköping till sex timmars undervisning under en heldag i Umeå.

UMEÅ

"Undervisningen är koncentrerad till en dag (6 timmar). Logoped Julia Labba föreläser på förmiddagen. Eftermiddagen inleds med en kort teaterföreställning* om ett barn som upplever att orden tar slut. Sedan får studenterna i uppgift att i grupp skapa ett informationsmaterial om selektiv mutism, riktat till fritidspedagog/fotbollstränare/lärarlag.

Utbildningsprogrammet revideras just nu, vilket kan innebära att undervisningen om selektiv mutism ändras. Ingen forskning bedrivs i nuläget."

GÖTEBORG

"I Göteborg tar vi upp selektiv mutism i samband med en kurs på termin två som rör utvecklingsrelaterade kommunikations- och sväljstörningar. Det är en logoped som håller i föreläsningen (3 x 45 min) som även tar upp andra medicinska tillstånd. Vi har kapitel fyra i Paul et al. 2018 som kurslitteratur."

UPPSALA

"I kursen *Avvikande tal- och språkutveckling* ingår en föreläsning om selektiv mutism. Föreläsningen omfattar två timmar och hålls av en logoped med flerårig erfarenhet av arbete med barn med selektiv mutism. Ingen hos oss forskar inom området.

I övrigt ger vi med jämna mellanrum en fristående kurs om selektiv mutism som omfattar 7,5 hp"

LUND

"I Lund berörs selektiv mutism marginellt i samband med undervisning av utvecklingsrelaterade kommunikationsvårigheter. Några enstaka studentarbeten (fördjupningsarbete på termin fyra) har också haft fokus på detta."

STOCKHOLM

"Vi har mycket begränsad undervisning om selektiv mutism. Inom ramen för en kurs om barnneurologi/barnpsykiatri finns en tre timmar lång föreläsning som logoped Charlotta Fröman och psykiater Cecilia Gordan håller i gemensamt.

Enstaka examensarbeten förekommer. De samhandleds då av forskare knutna till KI."

LINKÖPING

"På logopedprogrammet i Linköping undervisar vi marginellt om Selektiv mutism i ljuset av samförekomst med andra diagnoser hos barn och ungdomar med språkstörning. Enstaka examensarbeten behandlar också detta fenomen."

** Lyssnaren, Skuggteatern Umeå, regissör och manusförfattare Emil Nilsson Mäki.*

Satsning på barn med selektiv mutism i Ängelholm

På logopedimottagningen i Ängelholm utvecklar man arbetssättet kring barnen med selektiv mutism. Arbete pågår för att ta fram ett digitalt behandlingsprogram.

Logopederna Elena Blomqwist och Isabella Rosvall arbetar på logopedimottagningen i Ängelholm, Region Skåne. De har under åtta års tid byggt upp en fördjupad kompetens inom selektiv mutism tillsammans med bland andra kollega och specialistlogoped tillika med. Dr Nelli Kalnak. De såg tidigt att det fanns ett behov av fler logopediska insatser för patientgruppen och har sedan 2018 utvecklat sitt arbete inom diagnosområdet.

Dagens arbetssätt

På logopedimottagningen i Ängelholm utreder och behandlar man barn med selektiv mutism. Behandlingen fokuserar på att öka barnets kommunikation i vardagen genom att bland annat förändra omgivningens bemötande, använda defokuserad kommunikation och träna i små steg som bygger på sådant som barnet redan klarar av.

– Vi anordnar även föräldraträffar en gång per termin samt handleder personal på förskola/skola. Om barnets ångest innefattar mer än kommunikation erbjuder vi remiss till psykolog, säger Elena.

Digitalt behandlingsprogram

Idén om ett behandlingsprogram via stöd- och behandlingsplattformen bygger på flera olika saker och målet är att ett barn ska få snabbare och mer ändamålsenligt stöd.

– Det är viktigt för oss att kvalitetssäkra och utveckla våra insatser till familjer med barn med selektiv mutism, berättar Elena och Isabella.

Möjligheten att kunna erbjuda samma digitala föräldrastöd i hela Region Skåne gör att vården kan bli mer jämlik. Logopederna vill att programmet ska vara ett komplement till redan befintliga insatser.

"Möjligheten att kunna erbjuda samma digitala föräldrastöd i hela Region Skåne gör att vården kan bli mer jämlik."

Programmets innehåll

Just nu håller projektgruppen, som består av Elena, Isabella och Nelli, på att ta fram programmets innehåll. Målet är att det ska bli klart under 2026 för att kunna genomföra en pilot i början på 2027. Programmet omfattar olika moduler som bland annat innehåller information om selektiv mutism, kommunikation, bemötande, exponering och tekniker som shaping och sliding in. I modulerna varvas text med fiktiva fall, animeringar, övningar och reflektionsfrågor. Logoperna har även som ambition att skapa en modul om selektiv mutism i kombination med tal- och språkstörningar. Programmet skapas i samarbete med Region Skånes enhet för medieproduktion.

– Programmet riktar sig till familjer med barn som är 3-12 år gamla och det kommer att startas upp direkt efter genomförd utredning, berättar Isabella.

Viktigt med utvärdering

Logopederna är överens om att det är viktigt att utvärdera programmet innan det sjösätts, både med process- och effektmått. Hur det ska gå till är dock inte helt klart i skrivande stund. De poängterar även vikten av att samla in kvalitativ feedback från både familjer och logopeder då målet är att skapa ett program som ska fungera både i vården och för familjerna.

Tillgång för fler

Så fort programmet har testats och eventuellt reviderats kommer det att implementeras på logopedmottagningar i Region Skåne. När det är gjort är även målet på sikt att logopeder från andra regioner ska kunna ta del av behandlingsprogrammet via Stöd och behandling på 1177.

MAJA JÄGERVALL

Vem tar ansvar för de tysta barnen?

EN STUDIE OM SVENSKA LOGOPEDERS ARBETE MED BARN MED SELEKTIV MUTISM

Maja Helmersson och Moa Lundholm är nyexaminerade logopeder från Linköpings universitet. Deras magisterarbete handlar om hur svenska logopeder arbetar med barn med selektiv mutism och varför nationella riktlinjer behövs.

TEXT: MAJA HELMERSSON OCH MOA LUNDHOLM

Under våra verksamhetsförlagda utbildningar fick vi höra om patientgruppen barn med selektiv mutism (SM). Samtidigt hade SM knappt nämnts i utbildningen. Vi delade en känsla; ingen av oss visste riktigt hur man jobbar med dessa barn. Detta blev startskottet för studien.

När vi sedan började undersöka området ur ett logopediskt perspektiv, visade det sig snabbt att forskningen var begränsad. Samtidigt är logopeder en av de yrkesgrupper som arbetar med patientgruppen. Barn med SM verkar befinna sig i ett gränsland där det inte är självklart vem som bär ansvaret. Är det logopeder, psykologer eller flera?

Vi intervjuade 14 logopeder från hela Sverige. Intervjuerna visade att många av deltagarna delade erfarenheter, samtidigt som det också fanns intressanta skillnader. I den här artikeln lyfter vi några av våra viktigaste fynd.

FOTO: PRIVAT

Maja Helmersson (vä) och Moa Lundholm (hö) konstaterar i sitt examensarbete att logopediska insatser till barn med selektiv mutism vilar på individuellt engagemang snarare än strukturell kunskap.

Kompetensen byggs upp på egen hand

Nästan ingen av logopederna hade fått lära sig om SM under utbildningen. Kompetensen byggs i stället upp på egen hand; genom kurser, nätverk och kollegor som de haft turen att träffa. Tryggheten i deras arbete med barn med SM hänger inte ihop med total yrkeserfarenhet, utan med hur länge man specifikt mött patientgruppen. Det är ett system som vilar på individuellt engagemang snarare än strukturell kunskap.

Ditt postnummer avgör din vård

Var i landet man bor förefaller spela en stor roll. I vissa regioner tar alla logopedmottagningar emot barn med SM, i andra hänvisas de till BUP. Vissa logopeder sätter diagnosen själva, andra får inte eftersom det förbehålls psykologerna. Vilket stöd ett barn med SM får beror, kort sagt, på var det bor.

Behandlingsmässigt är logopederna samstämmiga. Majoriteten använder metoder med rötter i psykologin: sliding in och shaping. Metoderna syftar till att gradvis utöka barnets kommunikation i olika situationer. Uppfattningen huruvida behandlingen bör ske direkt eller indirekt skiljer sig åt mellan logopederna. Några lyfter fram vikten av att vårdgivare sätter ord på vad SM är och ger barnet hopp om att det kan bli bättre.

Ensam i en gränsroll

Samverkan med andra professioner varierar stort. Några beskriver ett tätt och tvärprofessionellt samarbete, medan flertalet arbetar utan etablerat team och bär ett bredare ansvar själva. Önskemål om mer strukturerat teamarbete, med bland annat logoped, psykolog och specialpedagog, är utbrett bland deltagarna.

Behovet finns men inte riktlinjerna

Så gott som alla logopeder uttrycker att de ser ett behov av nationella riktlinjer. Innehållsmässigt nämns bland annat vad en utredning ska innehålla, vilka behandlingsmetoder som rekommenderas, hur ansvaret ska fördelas mellan professioner, när en kontakt bör avslutas och hur komorbiditet ska hanteras.

> *”Vi borde ha någon samsyn liksom om vem ska göra vad. […] Det bidrar ju inte till jämlik vård som vi ändå ska ha här i Sverige.”*

De tysta barnen förtjänar säker vård

Studien visar att logopeder i Sverige tar ansvar för en komplex patientgrupp under förhållanden som präglas av strukturell ojämlikhet och avsaknad av nationella rekommendationer. Logopeden besitter specifik kompetens inom tal, språk och kommunikation som på viktiga sätt kan komplettera bland annat psykologers insatser, men forskningen är begränsad och logopedens roll är ännu inte tydligt definierad. Nationella riktlinjer och formaliserade tvärprofessionella team skulle kunna underlätta logopeders arbete och bidra till att barn med SM får en mer säker och likvärdig vård.

FOTO: PEXELS

Vilken vård ett barn med selektiv mutism får tycks till viss del bero på var det bor konstateras inom ramen för examensarbetet.

Helmersson, M. & Lundholm, M. (2026). *Selektiv mutism – logopeders behov av riktlinjer i arbetet med de tysta barnen.* Examensarbete. Logopedprogrammet, Linköpings universitet. Handledare: Biträdande professor Charlotta Plejert.

Scanna koden för att flyttas direkt till examensarbetet

Logoped Carina Engström reflekterar över selektiv mutism

OM HUR FÖRSTÅELSEN FÖR TYSTA BARN HAR VUXIT FRAM

Under flera decennier har kunskapen om barn som inte talar i vissa situationer vuxit fram steg för steg. Här följer en personlig återblick på hur området tog form och hur arbetet har utvecklats.

TEXT: CARINA ENGSTRÖM

År 1987 träffade jag min första patient som inte talade utanför hemmet. Barnet föreföll, bortsett från tystnaden, adekvat i kontakten. Vårdnadshavarna bedyrade att barnet hade ett väl utvecklat språk och kunde argumentera, tjata och berätta som vilken annan unge som helst. Hen trivdes utmärkt på förskolan och älskade sina pedagoger. Frånvaron av prat var en gåta.

Kunskapsläget då och nu

I mina anteckningar från logopedutbildningen fanns en notering om selektiv mutism (SM). Fenomenet beskrevs men det stod ingenting om hur man diagnosticerar eller behandlar. Jag kontaktade andra logopeder och barnpsykiatrin. Alla var vi lika frågande inför dessa tysta barn och ingen visste riktigt vart vårdnadshavare skulle vända sig för att få adekvat hjälp.

År 2019 fanns fortfarande inte någon samlad information om SM utgiven på svenska. Därför sammanställde jag underlag till den första manualen på svenska, Pratlust och talängslan som gavs ut på Studentlitteratur. Kunskapsläget har de senaste åren förbättrats avsevärt.

FÖLJANDE HAR SKETT:

- SM får mer uppmärksamhet i media
- SPSM har lyft området i sin kunskapsbank
- Intresseföreningen Tala om tystnad har bildats
- Kurs på avancerad nivå ges vid Uppsala universitet
- Fler logopeder och logopedstudenter fördjupar sig
- Logopedstudenter gör sin fördjupingspraktik inom ämnet.

Viktigt med mer utbildning

Som med alla ”nya” diagnoser ökar efterfrågan på insatser från vården i takt med att diagnoser blir kända. Vårdnadshavare, elevhälsa och barnhälsovård förväntar sig, med all rätt, att barnen ska få professionell hjälp. Att vända sig till logopeden när ett barn inte talar är ett naturligt första steg. Det är dock fortsatt relativt sparsamt med teoretisk utbildning inom området på logopedprogrammen och det varierar mellan utbildningsorterna. Något man bör se över inför kommande kursplaneringar.

FOTO: PEXELS

Logopedisk behandling

Vi logopeder arbetar enligt ”step by step”- principen med utgångspunkt i var barnet befinner sig i sin kommunikativa kompetens och mot väl definierade mål i en naturlig utvecklingshierarki. Att ett barn i en normal utvecklingshierarki får utveckla kommunikationen i gradvis mer utmanande situationer är viktigt för social och språklig utveckling.

Behandlingsmetodiken vid SM skiljer sig inte i någon högre grad från annat logopediskt arbete. Multimodal intervention i hem- och förskolemiljö har visat sig ge goda resultat. Ett arbetssätt vi logopeder ser som självklart. Det är vanligt att språkliga svårigheter och selektiv mutism förekommer samtidigt.

“Det vi ännu inte kan behöver vi lära oss.”

För att det ska vara meningsfullt med språklig behandling måste man även hjälpa barnet att våga använda språket. Något vi gör i vår dagliga gärning med flera av våra patientgrupper.

Det vi som enskilda logopeder behöver kunna, men inte kan, måste vi lära oss. Den grundläggande kompetensen man har som logoped räcker långt men som vid andra diagnoser måste vi på individuell nivå hela tiden utveckla vårt kunnande. Något som våra verksamheter måste möjliggöra.

ANNONS

Evidensbaserad logopedisk behandling vid stamning

Vårterminen 2027
Avancerad nivå | 4,5 hp
Ansökningsperiod 15 september –15 oktober

SAHLGRENSKA AKADEMIN
GÖTEBORGS UNIVERSITET

ANNONS

Röstterapi enligt verbal instruktionsmodell (VIM)

Vårterminen 2027 | 7,5 hp
Avancerad nivå | Studietakt 25%
Ansökningsperiod 15 september –15 oktober

SAHLGRENSKA AKADEMIN
GÖTEBORGS UNIVERSITET

Med två olika perspektiv på selektiv mutism

Julia Labba

– förälder och logoped

I sitt jobb som logoped möter Julia Labba barn med selektiv mutism. Hon är också förälder till ett barn med selektiv mutism. På logopedutbildningen i Umeå föreläser hon med båda perspektiven i fokus. Vi möter henne i ett samtal om utmaningar i skolan och vården samt vikten av samverkan.

TEXT: MAJA JÄGERVALL **BILDER:** PRIVAT

Julia är logoped med särskilt fokus på selektiv mutism, men hon är även förälder till ett barn med diagnosen. Hennes dotter fick diagnosen selektiv mutism 2019, men Julia hade flera år innan dess tänkt att det nog kunde vara just det som hennes dotter kämpade med.

– Jag minns att jag läste en del amerikansk litteratur för det fanns inte så mycket på svenska då, säger Julia. Hennes dotter var nio år när hon fick diagnosen, sen fick hon vänta fyra år för att få stöd av en KBT-terapeut. En väntan som gjorde att ångesten växte, berättar Julia.

Sedan dess har kunskapen om diagnosen växt och det är idag fler som vet vad selektiv mutism innebär. Men det finns fortfarande mycket att göra och Julia uttrycker att vi som logopeder behöver lyfta diagnosen samtidigt som logopedutbildningarna måste utbilda mer i ämnet.

"Utifrån att vara en förälder med ett barn med selektiv mutism känns det som att jag har fått en större förståelse för vad föräldrarna brottas med varje dag."

Att vara både logoped och förälder

I sin roll som logoped på skola möter Julia ibland barn med selektiv mutism. Hon är med och upptäcker barnen och kan hjälpa till att hänvisa till rätt instans.

– Med ”logopedögon” kan jag se att det inte bara handlar om blyghet eller något annat, säger Julia.

Julia föreläser även om selektiv mutism på logopedutbildningen på Umeå universitet, med båda sina perspektiv i fokus. I sitt eget företag handleder hon förskole- och skolpersonal som har barn med diagnosen. Hennes kunskap och erfarenhet om selektiv mutism är därför gedigen och föräldraperspektivet har hon med sig i och med att hon själv varit/är där.

– Utifrån att vara förälder till ett barn med selektiv mutism känns det som att jag har fått en större förståelse för vad föräldrarna brottas med varje dag, reflekterar Julia.

Att ha ett barn som pratar i vissa situationer och inte i andra kan vara svårt att hantera om man inte får stöd i hur man ska bemöta det.

"Hur man, både som barn och förälder, ska skapa de där strategierna som gör att man även klarar av oförutsedda händelser."

Förälderns roll i behandlingen

Hon är tydlig med att man inte får glömma föräldrarna i behandlingen. De behöver ett stort stöd för att klara av att utsätta sitt barn för sådant som de egentligen vill skydda dem från. Föräldrarna kan behöva behandlingsinsatserna lika mycket som barnet.

– Föräldrar behöver stöd i att man inte alltid ska prata för sitt barn och hur man ska hantera att man utsätter dem för något som är det värsta ens barn vet, säger Julia. Man vill det bästa för sitt barn, men hjälpen riskerar ibland att stjälpa i det långa loppet.

Som förälder har Julia själv fått jobba med att utsätta sitt barn för olika situationer, och det har varit tufft i perioder

– När man ser att ens barn får tårar i ögonen och blir alldeles stel, man vill såklart inte att ens barn ska må så dåligt, så får man intala sig själv att det inte är farligt. Det är inte farligt för barnet och det är inte farligt för mig som förälder, förklarar Julia.

Hon beskriver att hon har gjort en egen resa som förälder och att oron idag, när dottern är i gymnasieåldern, har minskat jämfört med tidigare.

Med sin erfaranhet som logoped och förälder lyfter Julia Labba fram vikten av att ge barnet strategier för olika situationer som kan uppstå.

Vikten av strategier

Julia pratar mycket om vikten av att hjälpa barnet med strategier för olika situationer som kan uppstå. Hon tar exemplet att hennes dotter missade bussen och behövde berätta för läraren på något sätt varför hon blev sen till lektionen.

– Eftersom hon inte kan säga det till läraren i klassrummet måste hon hitta en strategi för hur hon ska berätta det. I det här fallet skickade hon ett mail till läraren och förklarade situationen, berättar Julia.

Att skapa möjlighet till självständighet är mycket viktigt för att ett barn med selektiv mutism ska kunna utvecklas i sin självständighet överlag. Och blir såklart viktigare ju äldre barnet är.

– I högre årskurser kan det vara svårare att förutse varje lärares intention med lektionen. Kommer det finnas talkrav, vad kommer läraren säga och så vidare. Men det är ju även så det är i den stora världen, det går inte alltid att vara helt förberedd för vilka situationer man kommer att hamna i, förklarar Julia.

Hon menar att det till stor del är något som barnen och föräldrarna behöver hjälp med i behandlingen. Hur man, både som barn och förälder, ska

skapa de där strategierna som gör att man även klarar av oförutsedda händelser.

Diagnosen i skolans värld

I sitt jobb som skollogoped har Julia förmånen att följa ett barn genom dess skolgång och hon tycker det är en ynnest att få se ett barn med selektiv mutism utvecklas i sin vardag.

Julia poängterar vikten av att så många som möjligt av de vuxna som är runt barnet i skolan har kännedom om diagnosen, även till exempel matsalspersonal om det är möjligt.

– Det kan räcka med att en person säger något i stil med ”varför pratar inte du” och så är den dagen förstörd, säger Julia.

Måendet och känslan av att vara i ett sammanhang kan då svänga snabbt hos ett barn med selektiv mutism, vilket man även måste ta i beaktande under skoldagen.

– Samarbete är ett måste, både mellan förskola/skola och förälder men även mellan andra instanser, tycker Julia. Eftersom barnet oftast pratar hemma möts skola och föräldrar av olika sorters utmaningar, men man måste hjälpas åt för att kunna hjälpa barnet.

Julia har varit och pratat med nya lärare till exempel mellan varje stadiebyte, för att skapa en bra relation med skolan. Det är viktigt att föräldrarna får möjlighet att dela nuläget och planen framåt.

– Det är även viktigt att barnet inte börjar identifiera sig som någon som inte pratar, det ska inte märkas att barnet inte pratar, beskriver Julia.

Läraren måste tolka barnet, och Julia berättar om många lärare som är fantastiska på att hitta de sätt som gör att alla barn får känna att de är delaktiga. Det är något man måste jobba med hela tiden.

Som förälder har Julia upplevt att det är svårt att hitta rätt i vården. Hon betonar vikten av samverkan mellan olika instanser och efterlyser nationella riktlinjer.

Utmanande att hitta rätt i vården

Julias egna erfarenheter av vården som förälder till ett barn med selektiv mutism har varit varierande. Det tog först lång tid innan familjen fick hjälp, och de har fått byta terapeut flera gånger samtidigt som det alltid är svårt att veta i början vilken kunskap terapeuten har om diagnosen. Julia är såklart i en speciell situation då hon har mer kunskap själv än gemene man.

– Men jag kan ju inte behandla mitt eget barn, hon pratar ju med mig, säger Julia.

Hon beskriver vikten av att man som vårdpersonal kan känna in sin patient och även utvärdera om det är en matchning som funkar. Om patienten inte är trygg med terapeuten går det inte att komma framåt med behandlingen. Med en terapeut gjorde hennes dotter flera framsteg, upplägget fungerade för henne. Sen fick de byta terapeut och det blev en dipp igen.

Vikten av samverkan

Julia tycker att logopeder och psykologer ska jobba i team kring patienten. Logopeder kan tillföra mycket med sin kunskap om kommunikation och tal.

– I skolan kan vi som har möjlighet att observera i klass, hjälpa till att uppmärksamma barn med diagnosen men även stötta lärare när diagnos finns, säger Julia.

Samarbetet mellan logopedmottagning, BUP och skola är av yttersta vikt.

– Det finns flera personer som är superbra och kan mycket om diagnosen. Men de är ju bara enskilda individer, säger Julia. Och det kan vara svårt att få till möten med andra instanser.

”Hon poängterar vikten av att så många som möjligt av de vuxna som är runt barnet i skolan har kännedom om diagnosen, även till exempel matsalspersonal om det är möjligt.”

Julia efterlyser nationella riktlinjer för att få möjlighet till bättre samverkan och helt enkelt bättre stöd till patienterna.

– Mycket faller ju dock tillbaka på skolan då det är där barnen vistas i sin vardag. Jag upplever att kunskapen där har ökat men att det fortfarande finns mycket att utbilda kring för att de här barnen ska få en så bra skolvardag som möjligt, avslutar Julia.

Hon poängterar samtidigt att skolan/lärarna inte kan göra allt. Men får man till ett bra samarbete mellan olika aktörer finns i alla fall förutsättningar för att kunna skapa en så bra vardag som möjligt för barnet med selektiv mutism samt en möjlighet till positiv utveckling. ■

ANNONS

KBT för logopeder – praktiska metoder som gör skillnad

Som logoped möter du klienter som behöver mer än teknisk träning. Kursen ger dig metoder från KBT och ACT som hjälper dig att skapa trygghet, bygga motivation och nå hållbara resultat.

Säkra din plats idag!

Läs mer och anmäl dig på
psykologiakademin.com

PSYKOLOGIAKADEMIN

Dynamisk bedömning som komplement

FRÅN ÖGONBLICKSBILD TILL INLÄRNINGSPOTENTIAL

Går det att förutsäga hur många ord skolbarn med språkstörning lär sig över tid? Hanna Helttunens masterprojekt utforskar ordinlärning med hjälp av dynamisk bedömning.

TEXT: HANNA HELTTUNEN

Traditionella ordförrådstester mäter vilka ord ett barn kan i nuläget, men vid flerspråkighet kan resultaten vara svåra att tolka vilket riskerar att leda till felaktiga slutsatser. Därför behövs metoder som är mindre känsliga för språkexponering. Dynamisk bedömning undersöker ordinlärningsförmåga i en explicit undervisningssituation och rekommenderas internationellt (Bishop et al., 2017). Endast 20 % av svenska logopeder använder dynamisk bedömning trots att behovet är stort, och en orsak är brist på material (Partanen & Hallin, 2025).

Studiens syfte

Syftet med studien var att anpassa det australiensiska materialet the Word Learning Dynamic Assessment Protocol (WorLDAP: Jackson et al., 2023) till svenska samt undersöka om det kunde förutsäga ordförrådsutveckling hos elever med språkstörning.

Hur studien gick till

En svensk version, WorLDAP-S, utarbetades i samarbete med originalförfattarna och en logopedpanel. Materialet har tre faser som genomförs vid ett tillfälle: 1) test för att fastställa att det finns ett bekant och två obekanta ord (djur), 2) en inlärningsfas för att träna på orden och 3) ett eftertest.

Deltagarna var 33 barn (5:9–9:8 år) med diagnosen generell språkstörning som gick på specialskolor för elever med grav språkstörning (åk F-3). Majoriteten av deltagarna var födda i Sverige och 82 % hade en flerspråkig bakgrund. Datainsamling skedde i tre steg (figur 1): testning med WorLDAP-S (tillfälle 1), upprepning av fas 3 i WorLDAP-S samt statiskt ordförrådstest (tillfälle 2), och statiska ordförrådstestet ett halvår senare (tillfälle 3) för att undersöka om deltagarna lärt sig fler ord över tid.

Figur 1. Datainsamlingens tre steg.

Signifikanta resultat

WorLDAP-S tog i genomsnitt 38 minuter att genomföra och poängen på WorLDAP-S ökade med stigande ålder, vilket talar för god konstruktvaliditet. För att undersöka hur väl WorLDAP-S speglade klassrumsfärdigheter skattade lärare deltagarnas ordinlärning, ordförråd och avkodning (eftersom elever med både språkstörning och dyslexi har extra svårt att lära sig nya ord: Adlof et al., 2021). Skattningarna av ordförråd och avkodning visade signifikanta samband med WorLDAP-S.

Regressionsanalyser visade att cirka hälften av variansen i det statiska ordförrådstestet efter sex månader kunde förklaras med WorLDAP-S-poäng. De statiska testresultaten förutsade sig själva i hög grad (77 %), med en genomsnittlig ökning på cirka två ord. WorLDAP-S tillförde dock unik information och ökade förklaringsgraden (3–4 %). Prompt-poängen (vilken typ av och hur mycket stöd som deltagarna behövde) var den enskilda delpoäng som förklarade mest varians i ordförrådstillväxten.

Studiens betydelse i praktiken

Studien visade att WorLDAP-S kan förutsäga prestation över tid, vilket är betydelsefullt vid utredning av flerspråkiga elever där normer ofta är svåra att tillämpa. Deltagaren med högst WorLDAP-S-poäng visade störst ordförrådstillväxt över tid, trots låga statiska resultat. Att kombinera statiska och dynamiska testmetoder kan ge en bredare bild och ett bättre underlag för att bedöma stödbehov.

Interaktionen mellan barn och logoped vid dynamisk bedömning ger också kvalitativ information om grammatiska och pragmatiska förmågor som inte har undersökts i den här studien. Ett material som WorLDAP-S har potential att öka användningen av dynamisk bedömning i Sverige och förbättra logopediskt omhändertagande av flerspråkiga barn. Fortsatt utveckling av dynamiska bedömningsmaterial är därför viktigt för att överbrygga gapet mellan rekommendationer och praktik.

"Att kombinera statiska och dynamiska testmetoder kan ge en bredare bild och ett bättre underlag för att bedöma stödbehov."

Läs mer

Helttunen, H. (2026). *Exploring vocabulary learning potential in children with developmental language disorder using the Word Learning Dynamic Assessment Protocol Swedish (WorLDAP-S).* Karolinska Institutet.

Referenser

Adlof, S. M., Baron, L. S., Bell, B. A., & Scoggins, J. (2021). Spoken word learning in children with developmental language disorder or dyslexia. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 64*(7), 2734–2749.

Bishop, D. V., Snowling, M. J., Thompson, P. A., Greenhalgh, T., Consortium, C., Adams, C., Archibald, L., Baird, G., Bauer, A., & Bellair, J. (2017). Phase 2 of CATALISE: A multinational and multidisciplinary Delphi consensus study of problems with language development: Terminology. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 58*(10), 1068–1080.

Jackson, E., Leitao, S., Claessen, M., & Calder, S. D. (2023). *The development and pilot of a clinical protocol: The Word Learning Dynamic Assessment Protocol (WorLDAP).*

Partanen, P., & Hallin, A. E. (2025). Exploring the need for dynamic assessment in the diagnosis of children with suspected language disorders. *Child Language Teaching and Therapy,* 02656590251326275.

I sitt masterprojekt översatte Hanna Helttunen WorLDAP till svenska och undersökte om materialet kunde förutsäga ordförrådsutveckling hos barn.

FOTO: LOGOPEDFÖRBUNDET

UTBLICK

Island

- Storlek: 102 775 km²
- Befolkning: 404 610 (2024)
- Antal logopeder: Cirka 140
- Logopeder/100 000 invånare: 35

The life and roles of speech and language therapists IN ICELAND

Näst på tur att presentera landets logopedi är Island. Sedan 2010 examineras logopeder från University of Iceland. Författarna beskriver bland annat utmaningar med logopedbrist och långa kötider. De ser dock positivt på framtiden och identifierar flera utvecklingsområden för logopedi på Island.

TEXT: KRISTÍN THEÓDÓRA ÞÓRARINSDÓTTIR & BRYNDÍS GUÐMUNDSDÓTTIR

We would like to provide an overview of the practice here in Iceland. Speech and language therapists (SLTs) in Iceland play a vital role in supporting individuals with communication, speech, language, and swallowing challenges. Their work spans a variety of settings and serves diverse populations, reflecting the importance of their profession in promoting communication health across the lifespan.

Workforce Overview

Most SLT's work in private practice, however an increasing number now serve in the educational school setting, providing assessments, consultations and speech therapy. We also have SLTs working within the healthcare system, in hospitals and rehabilitation centers. Currently, approximately 140 professionals are registered with the association. Most of the members received their education at the University of Iceland, while several others studied in Norway, Denmark, Sweden, the UK, and the USA.

The majority work with children and young people, providing speech therapy mainly in private practice. Speech services in remote areas can be limited, so some communities utilize telehealth services. A group of SLTs provide teletherapy through a licensed program. This has given more remote parts access to speech services.

The SLTs in hospitals provide acute care and rehabilitation care for adults. They actively participate in a neurological team, diagnose and offer treatment. The patients referred to treatment are mainly diagnosed with aphasia and other speech disorders following acquired brain damage from disease or accident.

SLTs in hospitals provide acute and rehabilitation care for adults, as well as services for premature infants and children with cleft lip and palate or feeding disorders. In addition, three specialized paediatric clinics focus on children with speech, language, and communication needs. The "Ráðgjafar- og Greiningarstöð" serves children with complex disabilities and neurodevelopmental disorders, while the "Heyrnar- og Talmeinastöð" Íslands provides further therapy for children with cleft lip and palate, hearing impairments, and cochlear implants. "Geðheilsumiðstöð Barna" focuses on children with neurodiversity and mental health needs. Together, these services ensure that children and adults across Iceland have access to specialized speech and language therapy within both medical and developmental care contexts.

Educational System

Following the first graduation of the students in speech-language therapy in 2010 from the University of Iceland, speech and language services in kindergartens and elementary schools began to improve significantly. Municipalities began hiring more SLTs, and the number has continued to grow steadily ever since. Today, SLTs are integral members of the school support services known as skólaþjónusta.

There is an established tradition of SLTs working either as independent contractors or as full-time employees within the municipalities. Their roles encompass assessment, diagnosis, parent consultation, teacher education, and direct speech therapy. The services provided cover children and adolescents from 2 to 18 years of age.

We follow specific regulations when determining eligibility for speech therapy and base our decisions on the results of standardized assessments. Children with mild speech or language difficulties are generally supported within their educational setting, while those with more complex needs are referred to private practices. This model has unfortunately resulted in long waiting lists for speech therapy, with approximately 4 500 children and young people currently awaiting services. The cost of therapy provided through private practice is fully covered by the National Insurance Company.

Professional Collaboration

In Iceland, SLTs collaborate closely with a broad spectrum of professionals, including doctors, nursing staff, psychologists, occupational therapists, physiotherapists, teachers, special educators, and social workers. These multidisciplinary partnerships are crucial to ensure com-

Island har ungefär 140 logopeder fördelat på drygt 400 000 personer, vilket ger ett snitt på 35 logopeder per 100 000 invånare.

FOTO: PEXELS

prehensive and holistic care.

Educational Pathways

Speech and language therapy at the University of Iceland requires students to meet specific admission requirements. The program is only taught on a master's level. The program offers comprehensive training in linguistics, communication disorders, assessment, and therapeutic techniques. Students complete clinical placements in various settings, and upon graduation, they must undergo a six month period of supervised practice before receiving formal licensure and authorization from the Directorate of Health. In Iceland SLTs are recognized as health professionals who graduate from the Faculty of Medicine at the University of Iceland.

Continuing Education for Educators

SLTs offer a variety of seminars and continuing education courses for teachers and other professionals on topics related to language acquisition, speech and language impairments, literacy, and reading difficulties. They also provide training on various screening tools for assessing speech, language, and communication skills in preschool and elementary school settings.

Current challenges

There is an ongoing shortage in the speech and language therapy workforce, coupled with an increasing demand for services for both children and adults. The number of children learning Icelandic as a second language (L2) and being referred to speech and language therapy continues to rise. At the same time, there is a pressing need for clear and consistent guidelines across various sectors. Parents and educators are calling for more speech therapy to be provided within the school environment, rather than children having to leave class or kindergarten to attend sessions elsewhere. In addition, the fight for equal salaries remains an ongoing challenge within the profession.

Recent Achievements

In recent years, through very hard work, several SLTs have developed and standardized Icelandic assessment tools for children from 2-6 years old. Early intervention programs have also been successfully expanded and digital tools increasingly integrated into therapy sessions to improve accessibility and outcomes. Public awareness campaigns are gaining momentum, highlighting the importance of communication health. The national association has been particularly active in marking awareness days such as March 6th and DLD-day, celebrated annually in October. Additionally, SLTs working with adults with aphasia have established peer groups and community-based courses, fostering social support and opportunities for communication practice in group settings.

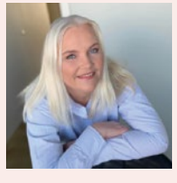
The future

The future of speech and language therapy in Iceland is bright and full of opportunities. It includes expanding services, reducing waiting lists, and improving access in remote areas. There is also a growing focus on raising awareness of the importance of speech and language services across various settings, including health clinics and nursing homes. Continued cross-disciplinary collaboration and strong policy advocacy will be key to ensuring sustainable progress in the years ahead.

Kristín Theódóra Þórarinsdóttir

Graduated from the University of Copenhagen in 2011. Since completing her education, she has primarily worked with hearing-impaired children and children born with cleft palate. She has also gained experience in rehabilitation services for cochlear implant recipients. Over the past two years, she has been working in an early education setting within a municipal framework. Mail: kristinthth@gmail.com

Bryndís Guðmundsdóttir

Graduated from the University of Reading in 2005. She has extensive experience working within the healthcare system, including hospitals and rehabilitation centers. She is currently the lead speech language therapist at Reykjalundur Rehabilitation Hospital. In addition, she has experience providing teletherapy services. Finally, Bryndís is the president of the Islandic Association. Mail: talmein@talmein.is

ÅREN DÅ LOGOPEDEN TOG FORM

- Stina om arbetet och steget vidare

I samband med att Stina avslutar sitt uppdrag som redaktör för Logopeden och påbörjar sin nya roll som medicinsk redaktör, blickar hon tillbaka på åtta år av utveckling, variation och möten med logopeder runt om i landet.

Stina beskriver sina år med Logopeden som både roliga och lärorika. ”Det känns fint att jag har fått vara redaktör så länge,” säger hon. När hon tänker tillbaka på de nummer som betytt lite extra, nämner hon särskilt nummer 2 från 2021. ”Det var då vi lanserade det nya formatet med ny layout och en tydligare innehållsstruktur för att göra tidningen mer lättläst. Och vi hade en häst på framsidan – what's not to like?” Hon lyfter också numret Logopeder och böcker från 2024, som hon tycker blev en fin helhet.

Variation har varit en viktig del av redaktörskapet. ”Som logoped har jag områden som ligger mig nära, men som redaktör har det varit viktigt att lyfta inspirerande personer från kliniken och ge forskningen utrymme. Jag har velat att både små och stora logopediska områden ska synas och att hela landet ska representeras.”

Nu går Stina vidare till en ny roll som medicinsk redaktör. ”Dit tar jag med mig både min logopediska kompetens och erfarenheterna från arbetet med tidningen,” säger hon. Att lämna Logopeden efter åtta år känns som rätt tidpunkt, men det är inte utan känslor. ”Jag är tacksam för att ha fått förtroendet så länge. Att lämna logopedyrket är mer kluvet. Jag kommer att sakna kollegorna och barnen med ätsvårigheter (och deras familjer) som ligger mig särskilt varmt om hjärtat.” Samtidigt ser hon fram emot det som väntar. ”Jag ser fram emot nya utmaningar och att få arbeta med medicinska kunskapsstöd nationellt.”

På frågan om vad Stina ser fram emot nu svarar hon: ”Att få visa logopeders kompetens i andra sammanhang, ta mig an nya utmaningar – och att vara ledig på helgerna.”

SANNA SPIJK

Nr 2 från 2021 och nr 3 från 2024 är Stinas favoritnummer

Skanna QR-koden för att läsa dem.

FOTO: FOLKE LINDKVIST LIIF

Logopedförbundet tackar Stina för hennes arbete med tidningen och önskar henne lycka till i sin nya roll.

Fackligt arbete i Västra Götaland

Efter många år av beslutsprocesser har det startat barnlogopediska mottagningar inom primärvården. Lokalföreningen har uppvaktat politiker gällande både organisation och resurser. Det har lett till att politikerna har ändrat sina krav gentemot utförande förvaltning och att den politiska diskussionen om resurser har startat igen. Det gick tack vare ovärderligt samarbete med logopedkollegor inom organisationen.

Lokalföreningen försöker rida på den vågen och uppvaktar politiker för att även delar av vuxenlogopedin skulle kunna bli del av primärvården. 2028 blir BUP vårdval i regionen och logopeder är nu med i den fackliga referensgruppen. Det är ett tydligt exempel på att logopeder inte kan ta för givet att någon annan driver våra frågor - trots en genomgripande förstudie till vårdvalet finns inte ordet logoped med i den.

JOHAN SVENBE ORDFÖRANDE
LOKALFÖRENINGEN I VÄSTRA GÖTALAND

Lokalföreningen uppmanar till engagemang på sitt Instagramkonto.

BILD: LOGOPEDFÖRBUNDET VÄSTRA GÖTALAND

logopedforbundet_sverige

LOKALFACKLIGT

Stockholmsföreningen i Prideparaden

Logopedförbundet Stockholm arrangerade ett ekipage som gick i Prideparaden i Stockholm och vill tacka alla som gick med eller hejade längst med vägen.

FOTO: PRIVAT

ARRANGEMANG

Digitalt samtal med Annika Gaardsdal

Logopedförbundet anordnar digitalt samtal med Annika Gaardsdal (Katastroke).

Torsdagen den 24 september 19.00-19.45.

Anmälningslänk finns i Logopedförbundets kalender.

KONTAKTUPPGIFTER

Är du ny ledamot i din lokala styrelse eller har ändrat roll? Uppdatera dina uppgifter genom att logga in på srat.se. Information om lokalföreningar och förtroendevalda på Logopedförbundets hemsida hämtas från medlemsregistret.

ANNONS

CAT-S
Comprehensive Aphasia Test – svensk version

Ett kartläggningsverktyg för logopeder som arbetar med personer med afasi.

Svensk version: Monica Blom Johansson, Angelina Grönberg, Klaudia Ceder, Francesca Longoni, Ingrid Söör och Ingrid Henriksson

Klinisk handbok i afasirehabilitering

Kostnadsfritt webbinarium onsdag 30/9 kl 15–15.45

Handboken är en praktisk guide som ger ett värdefullt stöd till logopeder som arbetar med rehabilitering av personer med afasi.

Även verbkorten, **Dico Cards**, kan användas vid språklig rehabilitering.

Författare: Marika Schütz

Välkommen att anmäla dig till webbinarium onsdag 30 september på hogrefe.se.

Nomine
Ett svenskt benämningstest för logopeder

Nomine är ett normerat bildbaserat benämningstest som prövar produktivt ordförråd hos barn i åldrarna 6–11 år. Orden och de fina illustrationerna i testet är anpassade för åldersgruppen.

Författare: Gertrud Edquist

www.hogrefe.se

Hogrefe Psykologiförlaget har en lång tradition av att utveckla, anpassa och publicera psykologiska test och metoder baserade på forskning och vetenskap.

hogrefe

När vårdvalet ledde till fackligt engagemang

För några år sedan hade Jasmine Lindsten ingen erfarenhet av fackligt arbete. Nu drygt tre år senare lägger hon den största delen av sin arbetstid på fackligt engagemang. Resan började med förslaget att införa vårdval för logopedi i Region Skåne.

TEXT: STINA LINDKVIST

Under våren 2023 fick Jasmine Lindsten kännedom om ett förslag om att införa vårdval för logopedi i Skåne. Med lång erfarenhet som klinisk logoped kände hon direkt oro för vilka konsekvenser det kunde få. Det var svårt att få tag på personer som hade information om förslaget, men hon förstod snabbt att fackliga företrädare är de som kan påverka beslutet. Därför blev Jasmine lokalt förtroendevald på Logopedimottagning Helsingborg. För att ytterligare stärka det logopediska perspektivet, utan koppling till arbetsgivaren, startades även Logopedförbundet Skåne i april 2024. I juni 2024 togs det politiska beslutet att införa tillfälligt vårdval logopedi i Region Skåne.

> **"En märklig situation när hela gänget som på alla sätt kämpat mot vårdvalet plötsligt kämpar för."**

Ni var kritiska till införandet. Hur gick det?

– Själva grunden för hur logopedin i vårdvalet ska bedrivas och vilka villkor som gäller skrevs av en ekonom och en statsvetare. Det krävdes ett digert arbete för att alls få vara med i processen och föra fram det logopediska perspektivet. Vi lyckades skademinimera en del, men många av våra viktigaste synpunkter ignorerades, säger Jasmine Lindsten.

Kampen för logopedi i sydöstra Skåne

Inför uppstarten av vårdvalet framkom att sjukhusledningen på Ystads lasarett inte ville ta den ekonomiska risk som ett vårdval kan innebära. Tillsammans med tidningen Ystads Allehanda och lokala politiker arbetade Logopedförbundet Skåne för att den sydöstra sidan av Skåne inte skulle stå utan barnlogopedi efter januari 2025. Detta ledde till att SRAT kunde driva frågan hårt och att Logopedimottagningen i Ystad blev kvar.

– En märklig situation när hela gänget som på alla sätt kämpat mot vårdvalet plötsligt kämpar för, berättar Jasmine.

Konsekvenser av införandet av vårdval

Jasmine upplever att logopederna snabbt anpassade sig till den nya situationen och köerna minskade avsevärt. Införandet av vårdvalet bekräftade dock flera av de farhågor som fanns - Jasmine nämner bland annat:

- en ökad ojämlikhet geografiskt och mellan patientgrupper
- dålig ekonomi, vilket bland annat märks på att tjänster dras in och att vikariat inte tillsätts
- fokus delvis flyttats från god vård till antal besök.

Det här ledde till ett fortsatt arbete för att påverka de politiska besluten.

> **"Det är mycket som jag önskat vore annorlunda, men det går inte att förneka att vårdval logopedi är skälet till att jag numera lägger den största delen av min tid på fackligt engagemang."**

Påtryckning hos politikerna

Under hösten 2025 skriver Jasmine, som nu är sammankallande för SRAT i Region Skåne och ledamot i Sacorådet Skåne, till oppositionen för att belysa den ojämlika vården, både geografiskt och mellan förskolebarn och skolbarn. Detta resulterar i ett initiativärende där Vänsterpartiet föreslår en genomlysning av vårdvalet. Jasmine fortsätter att maila samtliga politiker i Hälso- och sjukvårdsnämnden med budskapet att det ligger i allas intresse att göra vissa justeringar direkt för att vårdvalet ska fungera bättre, men initiativärendet avslås. Inkludering av patient- och medarbetarperspektivet inför nästa revidering utlovas. Detta har ännu inte skett och utvärderingen av vårdvalet är nu i sitt slutskede – utan att logopederna fått komma till tals.

– De har inte låtit oss påverka utformandet av utvärderingen, även om jag, oombedd, skickade ett långt ingående mail med vad som är viktigt att tänka på till biträdande hälso- och sjukvårdsdirektör för vidarebefordran till tjänstemännen som gör utvärderingen, berättar Jasmine.

I över tre år har Jasmine Lindsten kämpat för att påverka besluten kring vårdval logopedi i Region Skåne.

FOTO: MARTIN LINDSTEN

Framtiden för vårdvalet

Den pågående utvärderingen och kommande regionval kommer att ligga till grund för beslutet om det tillfälliga vårdvalet ska avslutas eller permanentas.

– Jag och Logopedförbundets ordförande Kerstin Wiström har skickat ett gemensamt brev till alla politikerna i hälso- och sjukvårdsnämnden och välkomnat dialog. Vi vet inte hur det kommer att gå, men det är viktigt att att beslutet och utformningen av den eventuella fortsättningen av vårdvalet tar hänsyn till både patienternas och professionens perspektiv, säger Jasmine.

Den fackliga resan fortsätter

Jasmine beskriver de senaste tre åren som omvälvande och ögonöppnande år.

– Det är mycket som jag önskat vore annorlunda, men det går inte att förneka att vårdval logopedi är skälet till att jag numera lägger den största delen av min tid på fackligt engagemang. Mycket styrs med lite insikt eller på felaktiga grunder och det behöver vi ändra på, avslutar Jasmine.

Intresserad av fackligt arbete?

Har du ett brinnande engagemang som behöver få omsättas utanför det egna rummet eller enheten? Det går jättebra att höra av sig så berättar jag gärna mer: jasmine.lindsten@skane.se

Det går att kombinera fackligt och kliniskt arbete – allt engagemang, stort som smått, gör skillnad.

Posttidning B
LOGOPEDFÖRBUNDET/ SRAT
Box 1419
SE-111 84 Stockholm

ANNONS

tobii dynavox®

Skapa tydliga mål.
Följ verkliga framsteg.

Från kartläggning till målsättning och uppföljning
DAGG-3 är ett verktyg för logopeder som arbetar med AKK.
Med DAGG-3 kan du kartlägga en individs kommunikativa förmåga, formulera relevanta mål och följa utvecklingen över tid.

Verktyget stärker även samarbetet med individens nätverk – exempelvis lärare, specialpedagoger och familj – och skapar förutsättningar för en gemensam och långsiktig implementering av AKK.

Skanna QR-koden för att ladda ner materialet,
eller kontakta din regionsansvariga om du vill veta mer.